

**KANUNNAME-İ İHTİSAB-I BURSA'NIN DOKUMA KUMAŞLAR VE GİYSİLER
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**Ayşem AYDIN YANAR¹
Mustafa ARLI²**ÖZET**

Dünyanın bugünkü anlamda ilk standardı olarak bilinen, kalkınmanın temel taşlarından biri olan standardın yüzyıllar önce Türkler tarafından farkına varılmış olduğu, ürünlerin fiyatlandırıldığı ve kalitenin devamlılığını sağlamak amacıyla gerekli ceza sistemlerinin konulduğu Kanunname-i İhtisab-ı Bursa, II. Bayezid zamanında verilen hükümler sonucunda oluşturulmuştur. Bu çalışmada Kanunname-i İhtisab-ı Bursa'da sözü edilen dokuma kumaşlar (kemha, sırmalı kadife, vale, metevi, bürüncük vb.) ve bazı giysiler (pazarcı kaftanı, peştemallar vb.) ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Kanunname-i İhtisab-ı Bursa, II. Bayezid, standard, dokuma kumaş, el sanatları

**INVESTIGATING THE LAW OF THE MUNICIPALITY OF BURSA IN TERMS
OF WOVEN FABRIC AND GARMENT****ABSTRACT**

The law of the municipality of Bursa which is also known as the world's first standard was formed as a result of the provisions given in the time of Bayezid II. The law of the municipality of Bursa reveals that standards, which are the milestone of the development, are been realized by the Turks centuries ago. In the law of the municipality of Bursa, products were priced and to maintain the quality of products essential punishment system was formed. This study investigates woven fabrics (kemha, sırmalı kadife, vale, metevi, bürüncük etc.) and some clothes (dealer caftan, loincloth etc.) mentioned in the law of the municipality of Bursa.

Keywords: The law of the municipality of Bursa, Bayezid II, standards, woven fabric, handicrafts

1.GİRİŞ

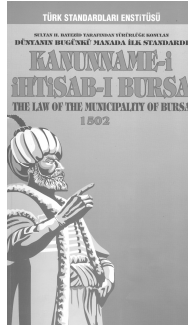
Standart belirli ölçülere, kurallara, yasaya ve kullanıma uygun olan kalite derecesidir. İnsanlar standartları oluşturmuş, uygulamış ve günümüzde de halen daha geliştirmeye devam etmektedir. Bir ürünle ilgili standartlar belirlenirken sağlık ve kalitenin yanında eldeki kaynakların en verimli şekilde kullanılması da göz önünde bulundurulmaktadır. İlk standartlara ait metinler Osmanlı İmparatorluğu döneminde yayımlanmıştır.

Sultan İkinci Bayezid Han tarafından 1502 senesinde, Bursa şehrindeki üretim ve piyasa standartlarını belirlemek için yayımlanan Kanunname-i İhtisab-ı Bursa (Şekil 1), aynı zamanda Türk Standartları Enstitüsü'nün ilk yazılı belgesidir.

¹ Ankara Üniversitesi, Ev Ekonomisi Yüksekokulu, Ev Ekonomisi Anabilim Dalı, El Sanatları Bölümü, aysem.yanar@gmail.com

² Ankara Üniversitesi, Ev Ekonomisi Yüksekokulu, Ev Ekonomisi Anabilim Dalı, El Sanatları Bölümü, arli@ankara.edu.tr

Kanunname günümüzde İstanbul'daki Topkapı Sarayı Kütüphanesi Arşivinde bulunmaktadır. Bu Kanunname dünyadaki ilk yazılı standart belgesi olarak bilinmektedir ve bu özelliğini hala sürdürmektedir (Uyanık, 2004: 15).

Şekil 1 Türk Standartları Enstitüsü tarafından bastırılan Kanunname-i İhtisab-ı Bursa (Anonim 1995)

II. Bayezid yayınladığı fermanlar ile Kanunname-i İhtisab-ı Bursa'nın düzenlenmesini, vatandaşların günlük yaşayış ve geçimi ile ilgisi bulunan belediye kanunlarını her hakimlik bölgesinde ayrı ayrı ve doğrudan doğruya halkın ihtiyaç ve isteklerinden alınan ilhama dayanarak buyurmuştur. Ayrıca II. Bayezid bu kanunnamenin uygulanmasına yönelik fermanlarda da bulunmuştur (Mühime 53 Hüküm 263, Mühime 52 Hüküm 104-695).

İkinci dünya savaşından sonra, başta Avrupa olmak üzere bütün dünyada ekonomiyi düzene koyma çabaları ile birlikte, ürünlerin standardizasyonu ve kalite konuları da önem kazanmıştır.

Cumhuriyet döneminde ise ilk kanuni düzenleme 1930 yılında yapılmıştır. Bu yasa ile standardizasyon faaliyetleri, ürünlere ilişkin kural koyma ve bu kurallara uygunluğu denetleme (kalite denetimi) olarak başlamıştır (Canpolat, 2005:105).

Türkiye'nin Standard konusundaki yolculuğu 500 yıl önceye kadar gitse de, Türk Standartları Enstitüsü henüz 51 yaşındadır. Türk Standartları Enstitüsü; her türlü madde ve mamuller ile usul ve hizmet standartlarını yapmak amacıyla 18.11.1960 tarih ve 132 sayılı kanunla kurulmuştur. Enstitünün ilgili olduğu bakanlık Sanayi ve Ticaret Bakanlığıdır. Enstitü, tüzel kişiliği haiz, özel hukuk hükümlerine göre yönetilen bir kamu kurumu olup, kısa adı ve markası TSE'dir (Anonim, 2011). Türkiye'de tüketici hakları ve tüketicinin bilinçlenmesi kavramının geliştiği 1980'li yıllarda halkın bildiği Türk Standartları Enstitüsü, insanı kendisine odak seçen standart kavramının ilk uygulayıcılarından biridir (Uyanık, 2004: 15).

Türkiye standartlar konusunda yüksek düzeyde bilinç sahibi olan bir ülkedir. Her yıl yurt dışına 70 milyar dolarlık mal satan, 100 milyar dolarlık mal alan, 20 milyon kişiye yakın yabancıyı ülkesinde turist olarak ağırlayan bir ülke için standart kavramı çok önemlidir. Çünkü standart bir yerden sonra ülkelerin değil ilişkilerin pasaportu görevini görmektedir (Uyanık, 2004: 15).

Her ülkenin olduğu gibi Türklerin de kültürünü meydana getiren ve dünya mirasına katkıda bulunduğu çeşitli değerleri bulunmaktadır. Türk toplumunun yerleştiği bölgelerde öğrettikleri en dikkat edici kültür değerlerinden en önemlisi dokumacılıktır. Dokumacılık

geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemini yitirmemiştir ve bu konuda oluşturulmuş standartlar doğrultusunda sürdürülmektedir (Koyuncu, 2009: 195).

2.TÜRK DOKUMA SANATI

İnsanlık tarihinin en eski sanatlarından biri, kuşkusuz dokuma sanatıdır. Dokumacılık zamanla gelişmiş her ülke ve milletin düzeyine, sanat ve tekniğine göre ilerleme kaydetmiştir. Türk kumaşları gerek dokunuş gerek malzeme, gerekse desen zenginliği bakımından dünya kumaşçılığı içinde önemli bir yeri bulunmaktadır ve Türk kültür ve zevkinin tüm inceliklerini yansıtmaktadır. 15 yy.da kumaş imalatı Bursa'da büyüyerek gelişmiş ve 1502 tarihli Kanunname-i İhtisab-ı Bursa'nın dokumacılıkla ilgili maddelerinde Bursa'da yaklaşık 1000 dokuma tezgahının faal durumda olduğu belirtilmiştir. Bu kanun tarih olarak her ne kadar 16. yy. başına ait olsa da sözünü ettiği konular 15. yy. son çeyreğine aittir (Gürsu, 1988: 189).

Kanunun maddelerinde kumaşların tel sayıları, boyları, cinsleri inceden inceye ele alınıp eksikleri ve bozuklukları iyice belirtilmektedir. Ayrıca kumaş ve kadifelerin ebadı, atkı miktarı, bükümleri, altın ve gümüş alaşımı da tespit edilmektedir (Aslanapa, 1984: 454).

Bu kanundaki kumaşlarla ilgili maddeler Türk kumaş tarihine ışık tutacak nitelikte çok önemli bilgilerle doludur. Kanunda kumaş sanayinin 15. yy.dan itibaren nasıl devlet kontrolü altında olduğu hakkında bilgiler bulunmaktadır. Belgelerden kumaşların nitelikleri, kullanılacak malzemenin kanun ve nizamlarla belirlendiği ve merkezden gönderilen müfettişler tarafından devamlı kontrol edildiği anlaşılmaktadır (Gürsu, 1988: 189).

Türkler dokumada boyacılığa da çok önem vermişlerdir. 1502 tarihli Bursa İhtisab Kanunnamesinde en çok kullanılan kırmızı ve mavi rengin nasıl elde edileceği; *'Dirhemi belli miktar lök, çividen geçirilir. Çivid, ezilip saf suyu elde edilir. Bu suya batırılan ipek kırmızı olur. Ama lök miktarı az olup, yeni ezilmiş çivid suyuna batırılırsa ipek, menekşe moru ile kırmızı arasında bir renk olur. Lök'e kızıl boya karıştırılırsa renk kalp olur. Boyanacak ipek ince ve iki teli de bükümlüye boyayı iyi kabul eder'* ifadeleriyle anlatılmaktadır. Burada adı geçen lök'ün asıl ismi lak'dır. Hindistan'dan gelen ve boyacılıkta tespit işinde kullanılan bir çeşit zamktır. Kırmızı rengin elde edilmesinde, koşnil (Cochineal) denilen hayvanın kabuklarının ezilmesi sonucu ortaya çıkan boyar madde kullanılmaktadır. Mavi rengin elde edildiği çivid boyasından Edirne İhtisab Kanunnamesinde de bahsedilmektedir. Buradan, çivid yerine kara boyanın da kullanıldığı anlaşılmaktadır. Osmanlıların çivid dediği boya, Nil olarak bilinen İndigo boyadır (Tezcan, 1993: 27).

2.1. Dokuma Kumaşları

Dokuma kumaşlar en az iki iplik sistemiyle (çözgü ve atkı iplikleri) üretilen, bu iplik sistemlerinin birbirleriyle belli bir düzen içinde ve dik açı oluşturarak bağlantı yapımlarıyla meydana getirilen yüzeysel tekstil ürünleridir.

Dokuma kumaşların sınıflandırılması; dokundukları ipliklerin hammaddelerine, dokundukları örgü tipine, yüzey yapılarına, desenlendirme şekillerine, dokumada kullanılan iplik sistemlerinin sayısına göre olmak üzere çok çeşitli şekillerde yapılabilmektedir. Örneğin 1502 yılında Kanunname-i İhtisab-ı Bursa'da belirlenen ipek türlerinde kullanılan

çözü ipliklerine göre yapılan sınıflandırma, 1502'den önceki ve o günkü iplik sayıları farklarını Çizelge 1'de göstermektedir.

Çizelge 1: 1502 tarihli soruşturmaya göre, belirli Bursa ipeği türlerinde kullanılan çözü ipliği sayıları (Atasoy vd 2001:162)

Kumaş	1502 öncesi	1502
Kemha	7000	6000
Kemha Gülistani	8150	7150
Vale, ince bürümcük	1600	800
Çifte tafta	1800(çift kat)	1400
Yek tafta	1600	---
Atlas-ı şehri	3500	3200
Sultani kırmızı	2200	1600
Meftun	3600	2600
Bürümcük	800	600
Mezkeb	800	550
Beledi	1600	1300
Karabuğra futa(Peştamal ya da önlük)	17600	12800
Futa, Gülistani, Karyağdı ve Zerduzi	12800	11200

2.2. Kanunname-i İhtisab-ı Bursa'da Standartları Belirlenen Türk Dokuma Kumaşları

Çalışmanın bundan sonraki bölümlerini Kanunname-i İhtisab-ı Bursa'da standartları belirtilmiş olan Türk dokuma kumaş çeşitlerinin açıklamaları oluşturmaktadır.

2.2.1. İpek

Ham ipek Osmanlı topraklarına girdiği andan boyanana kadar mizan emini denen devlet memurunun denetimindeydi. Muhtesib, boya ve dokuma etaplarında belirlenmiş fiyat uygulanmasından ve kalitenin tutturulmasından sorumluydu. Bitmiş ürünü, damga emini denen bir başka devlet görevlisi denetler ve her top ipeğe devletin damgasını basardı.

Mutesipler, ihtisab adı verilen bir dizi düzenlemeyi uygulardı. İhtisab, ipekçilik için çeşit ve dokuma kalitelerini üç katı grupta tanımlardı: Kadife; ki Bursa kadife ile ünlüydü, Kemha; ve atlas ya da tafta denilen tek renkli satenler, ki bu çeşit kumaşlar 16. yüzyılın sonunda en çok üretilen grup haline gelmişti. Bu sınıflar, kendi içlerinde de kullanılan hammaddeye, tekniğe, renk ya da desen şemasına göre küçük gruplara ayrılırdı.

İhtisab, standart bir tezgâhta dokunan kumaşın çözü sayısını, boya maddesinin cinsini ve kalitesini, atkısının yoğunluğunu düzenler, her cins, renk ve kalitede ipek için pazarda satış fiyatını belirlerdi (Atasoy vd. 2001). 1502 Bursa ihtisab kanununda ipekli kumaşların en, boy ve bir dirheme giren tel miktarı Çizelge 1'de görüldüğü üzere esaslarla belirlenmiştir (Gürsu, 1988: 189).

1584 tarihli bir belge, dokumacıların işleri karşılığında talep ettikleri ücret hakkında bize bilgi vermektedir. Ayrıca bu kanuni belgeler, dokumacıların, fiyatlarının doğru ve adil olduğunu vurgulamak üzere, ne kadar uğraştıklarını da göstermektedir. Ödeme, parça

başına, standart ende dokunduğu varsayılan kumaşın boyuna ve genellikle dendan, yani dişler diye adlandırılan bir ağırlığa göre yapılmaktaydı. Dendan, dokuma tezgahının çözgü tahtasına yapılmış diş sayısını, yani belirli bir endeki çözgü ipi sayısını ve dolayısıyla da kumaşın tokluğunu ve ağırlığını tanımlamaktadır. Örneğin, tezgah eni başına dokuz yüz yerine bin dendanlı dokunmuşsa daha değerli ve iyi kalitede kumaşlar üretilir dolayısıyla da akçeyle daha yüksek değerde fiyatlandırılırdı.

2.2.2. Kemha

İpekli dokumalar arasında sarayın ve halkın beğenisine en uygun; ağır, gösterişli, tok bir kumaştır. Kemha arşiv kayıtlarında çatma ve kadife ile birlikte çok sık adı geçen ve özellikle kaftan yapımında kullanılan bir kumaş türüdür (Gürsu, 1988: 189).

Atkısı ve çözgüsü ipek, üst sıra ayrıca altın veya gümüş kılaptanla (madenlerden çekilerek gümüş ve altın yıldız vurulmuş ince metal iplik) takviyeli bir kumaştır. Bursa ihtisap kanunnamesinde kemha ile ilgili bilgi “Dolabı ve yekrenk kemhaların meşdudu eskiden 7000 tel olurdu...” ifadeleriyle yer almaktadır.

Kemha tezgâhlarının erken tarihlerde Bursa ve Amasya’da olduğu bilinmektedir. Daha sonraları İstanbul’da saray tezgâhlarında da dokunmuştur. Saraya ait bir dokuma atölyesi planında kadife ve kemha bölümleri bulunmaktadır. Osmanlı kemhaları çok ünlü olduğundan dünya müzelerinde ve kilise hazinelerinde çok sayıda örnekleri bulunmaktadır.

Şekil 2 Kısa kollu kaftan (Öz 1946)

Kısa kollu bu kaftan II. Bayezid’e aittir (Şekil 2). On beşinci asra ait bu kaftanlar; bize, Kanunname-i Bursa’nın yirmi beş yıl önce bahsedilen kumaşlardan ancak birer örnektir (Öz, 1946).

Şekil 3 Kısa kollu içi kürklü kaftan (Öz 1946)

Şekil 3'deki bu kaftan da II. Bayezid'e aittir. 16. yüzyıl başlarına ait bu kaftan kumaşı, güvez zeminli olup biraz daha koyuca renkli kendinden çiçeklidir. Altın tel ile yapılan bu dekor beyaz, mavi, kırmızı renklerden oluşan ufak çiçeklerle bezenmiştir (Öz, 1946).

2.2.3. Kadife

Kemha ile beraber kullanılan bir kumaştır. Çözüğü ipek, atkısı ipek bazen de pamuktan olan havlı kumaştır. Yekrenk kadife, münakkaş kadife (desenli), Kadife-i müzehhep(gümüş ve altın telli) adları arşiv kayıtlarında geçmektedir. Arşivlerde benekli desen gösteren kadifelere, 'Kadife-i Benek' denilmektedir (Gürsu, 1988: 189).

Kanunname-i İhtisab-ı Bursa'da kadifeden şu şekilde söz edilmektedir;

Kadifenin atkısına yaklaşık altı buçuk kilo lök (tutkal/macun) ve havının her gramına yaklaşık on gram lök verdikleri ifade edilmiştir. Bu belirlemeden dört yıl önce ise atkısına yaklaşık dört kilo ve havının gramına yaklaşık 4,5 gram, sonunda da yaklaşık altı gram lök verdikleri için bozulmaların olduğu bu yüzden çivide bırakıldığı buna çerde dedikleri ancak çerdenin de bu demek olmadığı belirtilmiştir. Gerçek çerde, kadifenin atkısına yaklaşık altı buçuk lök ve havının gramına yaklaşık olarak on gram lökü tam olarak verdikten sonra çivide ezip suyunun çekilmesine denilmektedir. Bunun sonunda da kırmızı ve menekşe moru arasında bir renk elde edilirdi.

2.2.4. Sırmalı kadife

Sırmalı kadife Kanunname-i İhtisab-ı Bursa'da şu şekilde geçmektedir;

Sırmalı kadifenin kırk beş, elli teli yaklaşık üç gram olup kumaşı dayanıklı, parlak ve gösterişli olurdu. Son beş yıldır yavaş yavaş telin altmış, yetmiş yaklaşık üç gram olmuş ve en sonunda yüz teli üç gram olmuş kumaşın dayanıklılığı ve güzelliği yok olmuştur. Bundan başka geçmişte yaklaşık 320 gram gümüşe 4,8 gram has frengi filuri altını katılmış. Şimdi kötü altından yaklaşık iki buçuk, üç gram altın katılmaktadır. Bu yüzden sırmalı kadifenin eskisi gibi dayanıklılığının ve güzelliğinin kalmadığı belirtilmiştir. Bu konuda eski kanunun geçerli olması söylenilmiştir.

2.2.5. Vale

Eski kanuna göre Vale'nin çözgüsü bin altı yüz tel olup atkısı eğrilmiş olurdu. Söylenen tarihten itibaren kimi dokumacılar iki yüz tel, kimisi üç yüz tel, dört yüz tel ve bazısı ise altı yüz tel, bazısı da gelişi güzel sekiz yüz tel çıkarıp sekiz yüz telle işleyip atkısını da tabsız işlemeye başlamışlardır. Bunun üzerine belediye memurları vale ve tafta hakkında birçok emir getirip teli tamam olan, potu yerinde eni yerinde olan dokumalar olmasını istemişlerdir. Ancak bu emirler yerine getirilmemiştir. Bunun üzerine niçin bu emirlerin yerine getirilmediği sorulduğunda haberleri olmadığını söylemeleri üzerine hesap verme işi valecilere düşmüştür. Valecilerde akça verdiklerini bu yüzden görmezden geldiklerini ve eksik işlediklerini ifade etmişlerdir. Belediye başkanı tüm bu şahitleri yalanlamıştır. Tahminen beş altı yüz kadar Müslüman'a binden çok daha fazla eksik tezgah olduğu söylenildi. Her birinden akça alındığını aldırış edilmediğini ve inkar edildiğini söylendiğinde Belediye Başkanı bende geldiğimde durum böyleydi demiştir.

Kanunname-i İhtisab-ı Bursa'da Vale'ye bu ifadelerle değinilmiştir.

2.2.6. Çifte tafta

Çifte taftanın çözgüsü bin sekiz yüz çifte telden oluşturulur ve eni de yaklaşık 47 cm olurdu- Bir arşın (68 cm) sekiz rub'u (yaklaşık 68 cm) ve bir rub'u iki girah (yani 8,5cm)- taftanın yüzünün pürüzsüz olması için avuç içi ile zambak sürülürdü. Bu tarihten sonra çifte taftanın çözgüsünden kimi dokumacılar iki yüz kimileri üç yüz, dört yüz tel çıkarıp tel eksikliği gözle görülür şekilde seyrelince de sağlam görülsün diye zambak suyuna tuz katıp sürerlerdi. Bu kanunname ile çifte taftanın da eskisi gibi dokunması kararı alınmıştır.

2.2.7. Dühezari

Dühezari bir tafta çeşididir. Eskiden çözgüsü iki bin tel ve eni yaklaşık 47 cm'den oluşurdu. Halen kiminin iki yüz ve kiminin üç yüz teli eksik bulunduğundan daha sonraları dokunanların da eskisi gibi dokunması istenildi.

2.2.8. Atlası şehri

Atlas şehri dokumasının eskiden çözgüsü dört bin iki yüz tel ve eni de 38 cm'den de fazlaca olurdu. Sonra Sultan Mehmet zamanında altı ve yedi yüz teli gidermişlerdi. Soruşturma sonucunda üç bin eksik tel bulunduğundan atlası şehrinin üç bin beş yüz tel ve eninin de yaklaşık 38 cm olarak dokunması kararlaştırılmıştır.

2.2.9. Metevi

Metevi'nin çözgüsü eskiden üç bin altı yüz tel ve eni yaklaşık 42,5 cm olurdu. Halen altı yüz ve bazen bin tel eksik bulunduğundan eskisi gibi olması kararlaştırılmıştır.

2.2.10. Bürüncük

Bürüncük çözgüsü bin sekiz yüz tel olup atkısı ve topu çok eğilmemiş olurdu. Bu soruşturmadan sonra iki yüz teli eksik bulunup ve atkısı eğilmemiş olduğundan eski kanuna göre yapılması uygun görülmüştür.

Yapılan soruşturmalar sonucu eksiklikler giderilmiş dokumacılar dokumaları zorunlu oldukları çözgü teli sıklıkları söylenmiş ve bu şekilde dokumaların olması gerektiği gibi dokunması buyrulmuştur.

2.3. Kanunname-i İhtisab-ı Bursa'da Standardı Oluşturulan Giysiler

2.3.1. Pazarıcı kaftanı

Çalışmanın bu bölümünde kanunnamede adı geçen ve dokuma kumaş ile ilgili olduğu düşünülen giysilerin bir bölümü incelenmiştir.

Kanunname-i İhtisab-ı Bursa'da pazarıcı kaftanlarından şu şekilde söz edilmiştir;

Pazarıcı kaftanlarının, boyu yaklaşık 85 cm ve eteği 151 cm, beli, koltuğu 42,5 cm olmalıdır. Kol ağzı yaklaşık 8,5 cm ve uzunluğu yaklaşık 68 cm olup arka eteğiyle ön eteği eşit şekilde olmalıdır. Yaka uzunluğu yaklaşık 34 cm ve eni yaklaşık 13 cm olup düğmeleri boydan boya bir çeşit ve astarı da aynı çeşitten yapılmalıdır.

Kaftanın boyu yaklaşık 85 cm, eteği yaklaşık 151 cm, beli 21 cm ve kol ağzı da 12,5 cm'den fazla olmalıdır. Giysi kolu uzunluğu 64 cm, yaka uzunluğu 30 cm eni 8,5 cm ve her kaftanın yüzü teğel dikilecek eteği söylenildiği gibi uygulanmalıdır.

Kaftanın boyu 76,5 cm olduğunda, eteği yaklaşık 127,5 cm olmalıdır. Beli ve koltuğu da yaklaşık 34 cm uzunluğunda olmalıdır. Kol ağzı yaklaşık 12 cm'den fazla, kol uzunluğu ise yaklaşık 59,5 cm olarak hazırlanmalıdır. Yaka uzunluğu yine yaklaşık 59,5 cm ve eni de 17 cm'den az olacak şekilde yapılmalıdır.

Kaftanın boyu 68 cm olduğunda, eteği 134 cm ve beli 25,5 ve koltuğu da yaklaşık 12 cm eksik ve kol ağzı yaklaşık 13 cm olmalıdır.

O döneme ait kaftanların ölçülerinin bu şekilde kaydedilmesi bize önemli ölçüde fikir sağlamaktadır.

2.3.2. Çuha kuşak kaftanı

Çuha kuşak kaftanının boyu 76,5 cm olduğunda, eteği 136 cm olmalıdır. Belinih 17 cm ve koltuğunun 25,5 cm, kol ağzının da yaklaşık 13 cm olması şeklinde belirtilmiştir. Çuha fiyatları sorulduğunda çuhacılar kırk elli çeşit çuha olduğunu söylemişlerdir. Pazarcıların kaftanlarının boyutları kesinlikle eski kanuna uygun bulunmamıştır. Fakat kaftancılarda şikayette bulunup eskiden gelen karaman ve hamileli bogasıralarının hamının 510 cm ve yıkanmış halinin yaklaşık 476 cm olduğunu artık onların eksik gelmesinden dolayı kaftanın kanun boyutunda kesilip biçilemediğini ifade etmişlerdir.

2.3.3. Bezler, çul ve peştemallar

Eskidende bir standart olmadığı için bir fiyat belirlemesi olmamıştır. Ama yine de onu on bir üzerinden satılması için karar alınmıştır.

3. SONUÇ

Türklerin Orta Asya'dan günümüz Türkiye'sine kadar geçirdikleri yaşantılarında, onları diğer toplumlardan ayıran, farklı kılan özelliklerinden biri dokuma sanatlarıdır.

İlk zamanlar dokumacılık ev sanatı olarak kadınlar tarafından yapılmaktayken daha sonraları halkın ve devletin kumaş ihtiyacını karşılamak ve ihtiyaç açığını kapatmak amacıyla meslek haline getirilmiştir. Dokumacılığı meslek edinenler kendi dükkan ve atölyelerinde üretim yapmaya başlamışlardır. Bu çeşitlenme sonucu devlet kalitenin bozulmaması için bazı üretim kuralları koymuştur. İşte Osmanlı döneminde konulan bu kurallar ve bu kuralların denetlenmesi 1502 yılında II. Bayezid zamanında da gerçekleştirilmiş ve bu kurallar yazılı hale getirilerek belgelendirilmiştir.

Yapıldığı tarih göz önüne alındığında bu standardın önemi daha da artmaktadır. 1502 tarihli bu kanunnamele el sanatlarıyla ilgili olarak dokuma kumaşlar, giysiler, kuyumculuk ve bakırcılık gibi zanaat dalları incelenmiştir. Yapılan bu soruşturmada dokuma kumaşların çözü tellerinde azalmalar tespit edilmiş, kalitesinin düştüğü saptanmış ve bunun üzerine kumaşların çözü tellerinin ne olmasını gerektiği hakkında kararlar alınmıştır. Giysilerle ilgili bölümde ise giysilerin etek boyu ve kol boyunun bile uzunluklarının ne kadar olması gerektiği belirtilmiştir. Böylece bugünkü anlamıyla dünyanın ilk yazılı standart belgesi oluşturulmuştur. Aynı zamanda bu belge sadece standart olarak kalmamıştır. Saray giysileri ve sarayda kullanılan kumaş örnekleri günümüze kadar gelebilmişken halkın kullandıkları kumaşlar maalesef gelememiştir. Bu açıdan bakıldığında günlük kullanılan kumaş ve giysiler hakkında da önemli bilgiler içermektedir.

Bu çalışmada kanunnamele ele alınan el sanatlarıyla ilgili olan bölümler incelenmiştir. Özellikle dokuma kumaşları incelenmiş ve günümüz Türkçesiyle açıklamaları yapılmıştır.

4. KAYNAKLAR

- Anonim.(1995). *Kanunname_i İhtisab-ı Bursa*. Türk Standardları Enstitüsü, Ankara S.12-20.
- Anonim.(2011)._[<http://www.tse.org.tr>] (18.04.2011)]
- Aslanapa, O. (1984). *Türk Sanatı, Kumaş Sanatı*. Remzi kitabevi, Evrim matbaacılık Ltd., S. 454 , İstanbul.
- Atasoy, N., Denny,W.B.,Mackie,L.W.,Tezcan, H.2001. *İpek Osmanlı Dokuma Sanatı*, TEB iletişim ve yayıncılık, S.162-164 , İstanbul.
- Canpolat, Ö. 2005. *Türk Standardizasyon Hukuku ve Avrupa Birliğine Uyum*, Standard Dergisi. Yıl 44 (528):105. Aralık.
- Gürsu, N. 1988. *Türk Dokumacılık Sanatı*, Çağlar Boyu Desenler. Redhouse yayınevi, I.Basım. Aralık. S.189, İstanbul.
- Koyuncu, A. 2009. Serinhisar (Denizli) *Düz Dokumalarının Teknik ve Desen Özellikleri*, Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi Başkanlığı Yayınları II. Uluslararası Türk El Dokumaları (Tekstil) Kongresi ve Sanat Etkinlikleri, Mayıs. S.195, Konya.
- Öz, T.1946. *Türk Kumaş ve Kadifeleri*, Milli Eğitim Basımevi, I.Fasikül, İstanbul.
- Tezcan, H. 1993. *Atlaslar Atlası. Türk Kumaş Sanatının Ana Hatları Pamuklu, Yünlü ve İpek Kumaş Koleksiyonu*, Yapı Kredi Yayınları Koleksiyonları-3, Altan matbaacılık, S.27-29,İstanbul.
- Uyanık, C. 2004. 502 *Yıllık Standard Yolculuğu*, Standard Dergisi, Yıl 43 (514): 15, Ekim.